

Epikurejczycy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- *List do Menoikeusa*, [w:] Epikur, *Diogenes Laertios. Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. K. Leśniak, Warszawa 1982.
- Laertios Diogenes, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. I. Krońska, K. Leśniak, W. Olszewski, Warszawa 1982.
- Lukrecjusz, *O naturze rzeczy*, t. III, oprac. G. Żurek, Warszawa 1995.

- Epikur, *List do Menoikeusa*, [w:] Markiewicz B., *Od filozofów jońskich do Pascala. Wybór tekstów*, 1987.
- j.w.

Epikurejczycy

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

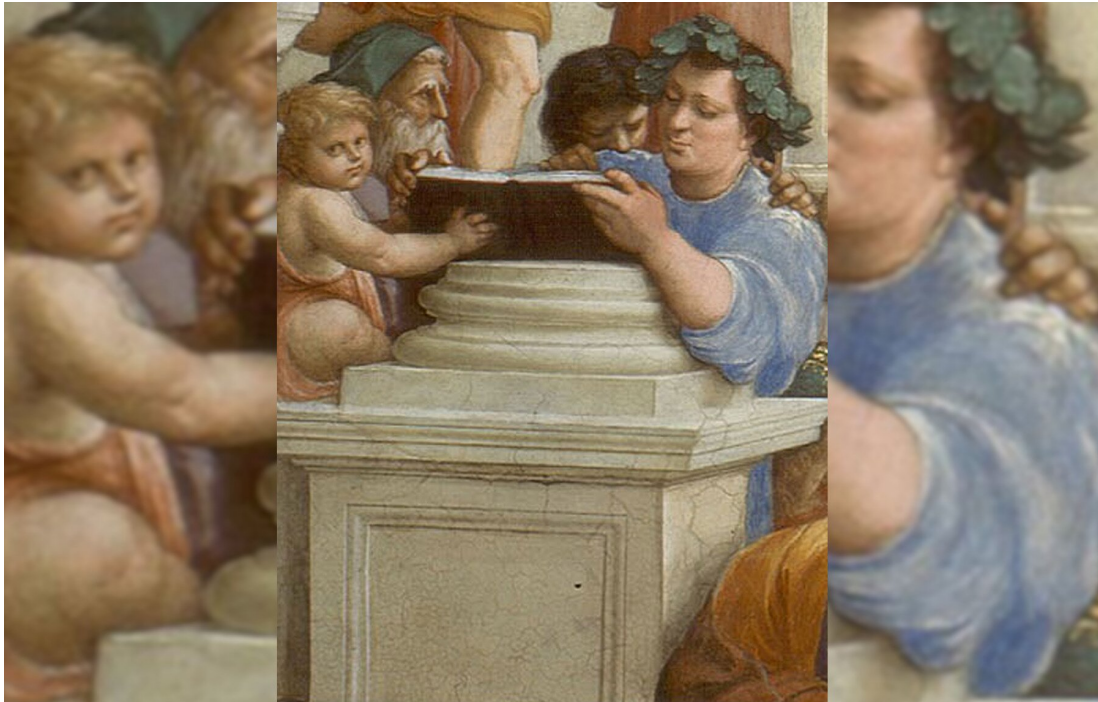
Gościu, tutaj będzie ci dobrze, tutaj dobrem najwyższym jest rozkosz. Taki napis witał wchodzących do Ogrodu – szkoły filozoficznej założonej przez Epikura w Atenach, ok. 306 r. p.n.e. Dla epikurejczyków najważniejszym zagadnieniem filozofii było szczęście, które osiąga się dzięki przyjemności. Epikureizm rywalizował ze stoicyzmem, a w czasach chrześcijańskich został wyklęty za szerzenie niemoralności i ateizmu. Nieporozumienie polegało na tym, jak należy rozumieć przyjemność. Dla adeptów szkoły Epikura oznaczało to zachowanie równowagi, unikanie cierpienia i wyzbycie się lęku, także wobec gniewu bogów. Epikur opracował nawet „rachunek przyjemności” – opisał ich rodzaje, wartość i stworzył swoisty ranking.

Twoje cele

- Poznasz poglądy szkoły epikurejskiej i dowiesz się, czym jest hedonizm.
- Porównasz poglądy filozoficzne epikurejczyków z poglądami stoików i wskażesz podobieństwa oraz różnice.
- Porównasz rozumienie hedonizmu według Epikura i hedonizmu Arystypa (cyrenaików).
- Ocenisz, czy filozoficzna terapia Epikura stanowi odpowiedź na lęki i niepokoje współczesnego człowieka.

Przeczytaj

Epikurejczycy

Na słynnym obrazie Rafaela, *Szkoła Ateńska*, we fragmencie po lewej stronie fresku, dostrzec można samego Epikura. Warto zwrócić uwagę na wyraz twarzy filozofa – czy zdradza ona jego usposobienie? Czy twórca fresku chciał coś odbiorcy przez to powiedzieć? Szkoła Epikura mieściła się w ogrodzie na obrzeżach miasta, stąd często określano ją mianem Ogrodu. Położenie szkoły, z dala od zgiełku Aten i w pobliżu przyrody, doskonale harmonizowało z charakterem nowej filozofii. Epikur zrywał z dawnymi wartościami, pogardzał sprawami państwa i wzywał do „życia w ukryciu”. W swym nauczaniu nawiązywał do cyrenaików i Arystypa, od których przejął pewne elementy hedonistyczne. Odrzucił filozofię Platona i Arystotelesa i był zdecydowanym materialistą. Z twórczości Epikura zachowało się niewiele: części 37 ksiąg *O naturze*, trzy listy, sentencje i różne fragmenty.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

W historii szkoły epikurejskiej można wyróżnić dwa najważniejsze okresy: grecki i rzymski. Pierwszy z nich rozpoczyna się działalnością **Epikura z Samos** (341–270 p.n.e.) i trwa do drugiej połowy I w. p.n.e. Epikur założył szkołę w Atenach ok. 306 r. p.n.e., czyli mniej więcej w tym samym czasie, w którym powstała Stoa. Szkoła odrodziła się w Rzymie w I w. p.n.e., głównie dzięki poecie **Lukrecjuszowi** (właśc. Titus Lucretius Carus, ok. 97–55 p.n.e.). Był on twórcą poematu *O naturze rzeczy*, w którym w pięknej i przystępnej formie przedstawił naukę Epikura. Utwór ten w znacznej mierze przyczynił się do znajomości epikureizmu w późniejszych wiekach, zwłaszcza w renesansie i baroku, i do dziś jest jednym z głównych źródeł wiedzy o tej filozofii. Wiadomości na jej temat przekazał też grecki historiograf Diogenes Laertios.

Etyka

Podczas gdy myśliciele stoicy za najwyższe dobro uznali cnotę, to epikurejczycy szczęście i cel ludzkiego działania widzieli w przyjemności. Stało się to przedmiotem ostrej krytyki ze strony stoików, a także myślicieli i filozofów późniejszych epok: epikurejska przyjemność rozumiana była bowiem przez nich mylnie jako oddawanie się prostym rozkoszom ciała, czyli tak, jak wcześniej pojmował ją hedonista Arystyp z Cyreny. **Błędem jest jednak utożsamianie hedonizmu cyrenaików i epikurejczyków**, błędem, który do dziś jest popełniany. Zrozumiemy to lepiej, gdy się bliżej przyjrzymy filozofii Ogrodu.

Epikurejczycy, podobnie jak Arystyp, rozróżniali dwa rodzaje rozkoszy: cielesną i duchową, jednakże w przeciwieństwie do cyrenaików **przyjemności duszy uznali za wyższe od przyjemności ciała**. Epikurejska przyjemność nie miała nic wspólnego z rozwiązłością. Przeciwnie: filozofowie Ogrodu podkreślali wagę roztropnego używania rozkoszy. Uważali, że wszelki nadmiar może zakłócić spokój ducha i spowodować cierpienie, cierpienie zaś przeszkadza w osiągnięciu przyjemności i jest największym wrogiem szczęśliwego życia. Epikur stał więc na bardziej zrównoważonym stanowisku niż Arystyp. Ten pierwszy uważał, że zanim skorzysta się z danej przyjemności, należy rozważyć, czy suma ewentualnego cierpienia, które będzie związane z osiągnięciem tej przyjemności, nie będzie większa od niej samej. Epikur, w przekazie Diogenesa Laertiosa, wyjaśniał:

2

Diogenes Laertios
Żywoty i poglądy słynnych filozofów

„Żadna rozkosz nie jest sama w sobie czymś złym; atoli pewne rzeczy zdolne do jej wywoływania przynoszą z sobą częstokroć więcej kłopotu niż przyjemności.”

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. K. Leśniak.

3

Nawoływał, aby zażywać tylko tych przyjemności, które są „naturalne i konieczne”, czyli ograniczają się do jedzenia, picia i odpoczynku; inne zaś uznał za zbędne lub wręcz szkodliwe. Twierdził też, że podstawą wszelkich przyjemności jest mądrość praktyczna, czyli **rozwaga**:

4

Diogenes Laertios
Żywoty i poglądy słynnych filozofów

„[...] mądrość jest początkiem wszelkiego dobra i dobrem najwyższym, a wskutek tego jest cenniejsza nawet od filozofii, jako źródło wszystkich innych cnót. Ona nas uczy, że nie można żyć przyjemnie, jeśli się nie żyje mądrze, pięknie i sprawiedliwie, i na odwrót, że nie można żyć mądrze, pięknie i sprawiedliwie, jeśli się nie żyje przyjemnie.”

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. K. Leśniak.

5

W rezultacie życie epikurejczyka przypominało życie ascety: Diogenes Laertios pisze, że wyznawcy filozofii Ogrodu „zadowalali się kubkiem wina, a najczęściej pili wodę”. Czy wobec tak wielu ograniczeń epikurejska przyjemność jest jeszcze wciąż przyjemnością? Prawdziwa przyjemność, nauczają epikurejczycy, polega nie na rozkoszach, ale

przede wszystkim na braku cierpienia.
W przekazie Diogenesa filozof wyjaśnia:

6

Diogenes Laertios

Żywoty i poglądy słynnych filozofów

„Gdy przeto twierdzimy, że przyjemność jest naszym celem najwyższym, to bynajmniej nie mamy na myśli przyjemności płynącej z rozpusty ani przyjemności zmysłowych, jak twierdzą ci, którzy nie znają naszej nauki albo się z nią nie zgadzają, czy wreszcie źle ją interpretują. Przyjemność, którą mamy na myśli, charakteryzuje nieobecność cierpień fizycznych i brak niepokojów duszy.”

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. K. Leśniak.

7

Prawdziwą przyjemność i szczęście daje więc jedynie brak cierpienia i spokój ducha, zwany po grecku ataraksją. Najdokuczliwsze cierpienie to lęk przed bogami i lęk przed śmiercią. Lukrecjusz w poemacie *O naturze rzeczy* tak opisał te uczucia:

8

Lukrecjusz

O naturze rzeczy

„Lęk, co zakłóca nam życie do samej najgłębszej głębi,
Rzucając na wszystko mroczny cień śmierci,
i nie pozwala
Z niczego nam czerpać czystej, niezmaćconej
rozkoszy.”

Źródło: Lukrecjusz, *O naturze rzeczy*, t. III, oprac. G. Żurek.

I dalej:

Lukrecjusz

O naturze rzeczy

„[...] płonny lęk przed bogami dławi
śmiertelnych za życia.”

Źródło: Lukrecjusz, *O naturze rzeczy*, t. III, oprac. G. Żurek.

9

Filozofia Epikura miała być rodzajem terapii, która usuwa cierpienie i w czworaki sposób wiedzie do szczęścia. I tak pierwsze dwie drogi mające doprowadzić do szczęścia polegały na uwolnieniu się od wspomnianych przez Lukrecjusza lęków: lęku przed bogami i przed śmiercią. Bogów, pouczał Epikur, bać się nie należy, gdyż nie troszczą się oni o świat i z obojętnością spoglądają na losy ludzkie. Troska zakłócałaby ich szczęście, a jest to niemożliwe, gdyż bogowie są doskonale szczęśliwi. Tym bardziej nie należy się lękać śmierci. Żeby zrozumieć tę myśl Epikura, trzeba nawiązać do jego poglądów dotyczących bytu, czyli do nauki, podobnie jak u stoików, zwanej fizyką. O ile w kwestiach etycznych Epikur nawiązywał do cyrenaików, to **w fizyce przejął atomizm Demokryta.** Uznał więc, że nic nie istnieje poza atomami i próżnią. Skoro wszystko jest materią, **materialna jest również dusza** zbudowana z atomów. Śmierć oznacza rozpad atomów. Stąd, kiedy przychodzi koniec życia, ginie nie tylko ciało, ale i dusza, a wraz z nią wszelkie czucie, myśli i świadomość. Śmierć zatem jest ostatecznym kresem wszystkiego i dlatego nie należy się jej obawiać. Epikur, w przekazie Diogenesa, uczy:

10

Diogenes Laertios

Żywoty i poglądy słynnych filozofów

„A zatem śmierć, najstraszniejsze z nieszczęść, wcale nas nie dotyczy, bo gdy my istniejemy, śmierć jest nieobecna, a gdy tylko śmierć się pojawi, wtedy nas już nie ma.”

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. K. Leśniak.

11

Trzecia droga do szczęścia uczyła, jak zwalczać strach przed bólem: cierpienia nie należy się bać, gdyż albo trwa krótko, albo jest łatwe do zniesienia.

Ostatnia, czwarta droga wymagała zrozumienia, że kojąca przyjemność, polegająca na zadowoleniu z niewielkich rzeczy, jest łatwa do osiągnięcia.

Człowiek, który potrafi to poczwórne lekarstwo Epikura zastosować w swym życiu, osiąga szczęście i spokój ducha. Staje się mędrce, bez niczyjej pomocy jest w stanie zdobyć rzeczy konieczne do szczęścia, wystarcza sam sobie (autarkia), a w obliczu cierpienia pozostaje spokojny i niewzruszony, bo:

12

Diogenes Laertios

Żywoty i poglądy słynnych filozofów

„[...] zrozumiał, że najwyższe dobro można łatwo osiągnąć i bez trudu zdobyć, a największe zło albo trwa krótko, albo sprawia lekki tylko ból.”

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, t. X, tłum. K. Leśniak.

Epikur uczył, że człowiek, którego dusza i ciało są śmiertelne, powinien realizować swe szczęście na ziemi i jednocześnie dowodził, że każdy może je osiągnąć. Ponieważ miał negatywny stosunek do państwa jako źródła ustawicznych trosk i niepokojów, twierdził, że pełnię szczęścia można odnaleźć jedynie w życiu prywatnym. Głosił hasło „Żyj w ukryciu”, a jego filozofia miała sprawić, aby to życie było mądre, cnotliwe i szczęśliwe.

Słownik

asceta

(gr. *asketes* – ćwiczący się) wyznawca religijny zmierzający do zbawienia przez ascezę; człowiek dobrowolnie wyrzekający się przyjemności i dóbr; asceza u epikurejczyków polegała na zachowaniu wewnętrznej dyscypliny i powstrzymywaniu się od zbędnych uciech i przyjemności

ataraksja

(gr. *ataraksía* – obojętność, spokój) postawa niewzruszoności, równowagi i i spokoju ducha, ideał spokoju wewnętrznego człowieka; jedna z cech mędrca według filozofów hellenistycznych: dla Epikura stanowiła przyjemność wyrażającą się spokojem i brakiem trosk; według stoików – umiejętność opanowania i uniezależnienia się od wszelkich niepomyślnych okoliczności; postawa praktykowana przez sceptyków na skutek niemożności osiągnięcia prawdziwej wiedzy i powstrzymywania się od wydawania sądów

autarkia

(gr. *autárkeia* – samowystarczalność, niezależność, wolność wewnętrzna) pogląd etyczny prezentowany w starożytności przez cyników, stoików i epikurejczyków, wyrażający dążenie do szczęścia na drodze uniezależnienia się od świata zewnętrznego

cyrenaizm

(gr. *Kyrēnē* – miasto, z którego pochodził założyciel szkoły cyrenaików: Arystyp) szkoła filozoficzna w starożytnej Grecji uznająca za najwyższe dobro przyjemności zmysłowe (hedonizm); według Arystypa źródłem wiedzy o świecie jest jedynie subiektywne świadectwo zmysłów i własne stany, odczuwane jako przyjemne bądź przykre, będące

reakcją na różne bodźce — stanowiło to główną różnicę między filozofią Epikura, dla którego przyjemność to całkowity brak cierpienia

materializm

(łac. *materialis* – dotyczący materii) stanowisko filozoficzne głoszące, że jedynie istniejącym, samoistnym bytem jest materia jako cielesne, przyrodnicze, czasoprzestrzenne, niezniszczalne tworzywo świata, do którego sprowadzają się lub którego są modyfikacjami, pochodnymi i od którego są zależne wszelkie przejawy rzeczywistości; materializm pozostaje w opozycji do idealizmu

Polecenie 1

Przypomnij sobie, czym są asceza i hedonizm. Następnie zapoznaj się z audiobookiem i zastanów, za zwolennika której z tych dróg można uznać Epikura.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1Chej1u0>

Epikur

List do Menoikeusa

Szczęście to przyjemność

Twierdzimy, że przyjemność jest początkiem i celem życia szczęśliwego. Ona to bowiem, według nas, stanowi pierwsze i przyrodzone dobro oraz punkt wyjścia wszelkiego wyboru i unikania, do niej w końcu powracamy, gdy odwołujemy się do uczucia jako kryterium wszelkiego dobra. I właśnie dlatego, że jest ona dobrem pierwszym i przyrodzonym, nie uganiamy się bynajmniej za wszelką przyjemnością, lecz nieraz rezygnujemy z wielu; postępujemy tak zwłaszcza wtedy, gdy spodziewamy się z ich powodu doznać więcej przykrości. A bywa i tak, że wiele przykrości stawiamy wyżej od przyjemności, co zachodzi wówczas, gdy po przeżyciu długotrwałych boleści spodziewamy się doznać większej przyjemności. Dlatego też wszelka przyjemność ze względu na swoją naturę jest dobra, ale nie każda jest godna wyboru; i podobnie wszelki ból jest złem, ale nie każdego bólu należy unikać. W każdym wypadku trzeba wszystko dokładnie zbadać pod kątem pożyteczności i szkodliwości, bo zdarza się czasem, że dobro bierzemy za zło, i na odwrót, zło za dobro. Umiarkowanie uważamy za największe dobro nie dlatego, żebyśmy w ogóle mieli poprzestawać na małym, ale dlatego, abyśmy się nauczyli obywać byle czym, gdy nas bieda nawiedzi, w przeświadczeniu, że najlepiej korzystają z obfitości dobra ci, którzy jej najmniej pożąдают, i że to, co jest naturalne, jest też łatwe do zdobycia, a to, co urojone, z trudem trzeba zdobywać. Proste potrawy sprawiają nam tyleż przyjemności, co wystawne uczyty, gdy tylko bolesne uczucie głodu

zostaje usunięte. Jęczmienny chleb i woda sprawiają większą rozkosz, jeśli je spożył głodny.

Gdy przeto twierdzimy, że przyjemność jest naszym celem najwyższym, to przynajmniej nie mamy na myśli przyjemności płynącej z rozpusty ani przyjemności zmysłowych, jak twierdzą ci, którzy nie znają naszej nauki albo się z nią nie zgadzają, czy wreszcie źle ją interpretują. Przyjemność, którą mamy na myśli, charakteryzuje nieobecność cierpień fizycznych i brak niepokojów duszy.

Źródło: Epikur, *List do Menoikeusa*, w: Barbara Markiewicz, *Od filozofów jońskich do Pascala. Wybór tekstów*, Warszawa 1987, s. 76–77.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Zapoznaj się z audiobookiem i zastanów, jaka według Epikura płynie korzyść z filozofowania. Czy zgadzasz się z twierdzeniem, że filozofia może obronić nas przed strachem przed przyszłością?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P1Chej1u0>

Epikur

List do Menoikeusa

Niechaj młodzieniec nie zaniedbuje filozofii, a i starzec niech się nie czuje niezdolny do dalszego jej studiowania. Dla nikogo bowiem nie jest ani za wcześnie, ani za późno zacząć troszczyć się o zdrowie swej duszy. Kto zatem twierdzi, że pora do filozofowania jeszcze dla niego nie nadeszła, albo, że już minęła, podobny jest do tego, kto twierdzi, że pora do szczęścia jeszcze nie nadeszła, albo, że już przeminęła. Powinni przeto filozofować zarówno młodzi, jak i starzy; ci aby starzejąc się czuli się młodzi, przypominając sobie dobra, jakimi obdarzył ich w przeszłości los, tamci znów by pomimo swej młodości czuli się nieustraszeni wobec przyszłości, jak ludzie starsi. A zatem bezustannie należy zabiegać o to, co nam może przysporzyć szczęście; kto bowiem posiadał szczęście, ma wszystko, co w ogóle mieć można, kogo zaś szczęście ominęło, ten robi wszystko, by je zdobyć.

Staraj się postępować w myśl tego, co ci bezustannie doradzałem, i myśl ciągle o tym, pamiętając, że to są podstawowe zasady chwalebного życia. Przede wszystkim uważaj bóstwo za istotę niezniszczalną i szczęśliwą zgodnie z powszechnym wyobrażeniem bóstwa i nie przypisuj mu cech, które by się sprzeciwiały jego nieśmiertelności albo były niezgodne z jego szczęściem. Dołóż starań, aby twoje pojęcie bóstwa obejmowało to wszystko, co świadczy o jego nieśmiertelności i szczęśliwości. Bogowie wszakże istnieją, i wiedza o tym jest oczywista; nie istnieją jednak w ten sposób, jak to sobie tłum wyobraża; wyobrażenia tłumy są zmienne. Bezbożny nie jest ten, kto odrzuca bogów czczonych przez tłum, lecz ten, kto podziela mniemanie tłumy o bogach. Wszak sądy tłumy nie opierają się bynajmniej na wyobrażeniach pojęciowych, lecz na fałszywych domysłach. Stąd też wywodzi się przekonanie, że bogowie zyskują na złych największe nieszczęścia, a dobrym świadczą największe dobrodziejstwa. Ludzie zapatrzeni bez reszty we własne zalety, uważają bogów za podobnych do siebie, a to, co jest od nich różne za obce.

Staraj się oswoić z myślą, że śmierć jest dla nas niczym, albowiem wszelkie dobro i zło wiąże się z czuciem; a śmierć jest niczym innym, jak właśnie całkowitym pozbawieniem czucia. Przeto owo niezbite przeświadczenie, że śmierć jest dla nas niczym, sprawia, że lepiej doceniamy śmiertelny żywot, a przy tym nie dodaje bezkresnego czasu, lecz wybija nam z głowy pragnienie nieśmiertelności. W istocie bowiem nie ma nic strasznego w życiu dla tego, kto sobie dobrze uświadomił, że przestać żyć nie jest niczym strasznym. Głupcem jest atoli ten, kto mówi, że lękamy się śmierci nie dlatego, że sprawia nam ból, gdy nadejdzie, lecz że trapi nas jej oczekiwanie. Bo zaiste, jeśli jakaś rzecz nie mąci nam spokoju swoją obecnością, to niepokój wywołany jej oczekiwaniem jest zupełnie bezpodstawny. A zatem śmierć, najstraszniejsze z nieszczęść, wcale nas nie dotyczy, bo gdy my istniejemy, śmierć jest nieobecna, a gdy tylko śmierć się pojawi, wtedy nas już nie ma. Wobec tego śmierć nie ma żadnego związku ani z żywymi, ani z umarłymi; tamtych nie dotyczy, a ci już nie istnieją. Jednakże tłum raz stroni od śmierci jako od największego zła, to znowu pragnie jej jako kresu nędzy życia. Atoli mędrzec, przeciwnie, ani się życia nie wyrzeka, ani się śmierci nie boi, albowiem życie nie jest mu ciężarem, a nieistnienia nie uważa wcale za zło. Podobnie jak nie wybiera pożywienia obfitszego, lecz smaczniejszego, tak też nie chodzi mu bynajmniej o trwanie najdłuższe, lecz najprzyjemniejsze. A ten, kto nawołuje, by młodzieniec żył pięknie, a starzec pięknie życie zakończył, jest naiwny nie tylko dlatego, że życie jest zawsze pożądane zarówno przez jednych, jak i drugich, lecz raczej dlatego, że troska o życie piękne nie różni się niczym od troski o jego piękny koniec. Znacznie gorszy jest jednak ten, kto powiedział, że lepiej jest się nie urodzić.

Albo po urodzeniu jak najspieszniej przekroczyć bramę Hadesu.

Jeśli bowiem poważnie to mówi, to dlaczego sam z życia nie odchodzi? A przyszłoby mu to łatwo, gdyby stanowczo powziął taki zamiar. Jeżeli jednak chce żartować, to zaiste żart jest nie na miejscu, gdyż z takich rzeczy się nie żartuje.

Należy o tym pamiętać, że przyszłość ani nie jest całkowicie w naszej mocy, ani też nie jest bynajmniej zupełnie od nas niezależna; mając to na uwadze ani nie będziemy oczekiwać jej niezawodnego ziszczenia, ani też nie stracimy nadziei co do możliwości jej ziszczenia się.

Źródło: Epikur, *List do Menoikeusa*, w: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. K. Leśniak, Warszawa 1982, s. 643–650.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z wykładem dr. Tomasza Mazura, a następnie odpowiedz na pytanie, czy stanowisko Epikura jest wciąż aktualne. Zajmij stanowisko i podaj argumenty.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D4YweuTUE>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału poświęcony epikureizmowi.

Polecenie 2

Spróbuj się wcielić w rolę Epikura i zdiagnozuj lęki dzisiejszego człowieka.

Polecenie 3

Co Epikur miałby do powiedzenia na temat kondycji psychicznej dzisiejszego człowieka? Jak sądzisz, czy współczesnym ludziom mogłaby przydać się filozofia Ogrodu?

Ćwiczenie 1

Na czym polegała epikurejska terapia nieszczęścia?

Ćwiczenie 2

Czym, według epikurejczyków, różni się przyjemność pozytywna od przyjemności negatywnej i jakie są jej właściwości? Przenieś elementy we właściwe miejsca.

Przyjemność pozytywna

Przyjemność negatywna

brak pragnień

pragnienia

konsekwencja braku pragnień

rzeczy konieczne do przeżycia

gromadzenie przedmiotów

dążenie do zaspokajania coraz
większej ilości pragnień

potrzeby

Ćwiczenie 3

Postaraj się stworzyć własne farmakony przeciwko lękom.

Polecenie 4

Zastanów się, w jaki jeszcze sposób współczesne ruchy minimalistyczne przypominają filozofię epikurejską. Zanotuj swoje przemyślenia.

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Epikurejczycy

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

IX. Epikureizm i stoicyzm jako dwa paradygmaty etyki. Uczeń:

- 1) porównuje epikurejski hedonizm i stoicki perfekcjonizm jako załączki (odpowiednio) konsekwencjalizmu i deontologizmu;
- 2) rekonstruuje spór o kryterium moralnej oceny czynu: skutki dokonanego czynu (np. osiągnięcie stanu braku cierpienia i lęku) vs. wewnętrzna charakterystyka czynu (np. stan harmonii z rozumną naturą);

Lektura obowiązkowa

6) do wyboru fragment z pism jednego z następujących autorów (w związku z działami IX i XI treści nauczania): Epikur, Epiktet, Seneka, Marek Aureliusz lub św. Augustyn.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pojmuje rolę filozofii jako fundamentalnego składnika dziedzictwa kultury śródziemnomorskiej;
- rozwija krytyczne myślenie i sprawności logiczne poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych;
- omawia poglądy filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- film;
- audiobook;
- mapa myśli;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego;
- praca w grupach.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Audiobook” i odpowiedzenie na pytanie:
– *Przypomnij sobie, czym są asceza i hedonizm. Następnie zapoznaj się z audiobookiem i zastanów, za zwolennika której z tych dróg można uznać Epikura.*

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu na platformie, wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika temat lekcji. Nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”, omawia zaprezentowane cele. Uczniowie ustalają kryteria sukcesu.
2. Krótka rozmowa wprowadzająca w temat lekcji: jak rozumiecie słowa *Gościu, tutaj będzie ci dobrze, tutaj dobrem najwyższym jest rozkosz?*

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Nauczyciel dzieli uczniów na pięcioosobowe grupy. Każda z nich ma za zadanie zapoznać się treściami z zakładki „Przeczytaj” i na ich podstawie przygotować mapę myśli do hasła *Etyka epikurejczyków*. Po wykonaniu zadania przedstawiciele grup prezentują swoje mapy na forum klasy.
2. **Praca z multimediami nr 2.** Nauczyciel prezentuje multimedia z sekcji „Film edukacyjny”. Tym razem uczniowie pracują w parach, przygotowując odpowiedzi na pytania:
 - *Zapoznaj się z wykładem dr. Tomasza Mazura, a następnie odpowiedz na pytanie, czy stanowisko Epikura jest wciąż aktualne. Zajmij stanowisko i podaj argumenty.*
 - *Spróbuj się wcielić w rolę Epikura i zdiagnozuj lęki dzisiejszego człowieka.*
 - *Co Epikur miałby do powiedzenia na temat kondycji psychicznej dzisiejszego człowieka? Jak sądzisz, czy współczesnym ludziom mogłaby przydać się filozofia Ogrodu?*Po wyznaczonym czasie wybrane pary odczytują swoje odpowiedzi na forum. Inni uczniowie uzupełniają ich wypowiedzi. Nauczyciel pilnuje porządku pracy, pełni rolę doradcy i udziela uczniom informacji zwrotnej.
3. Nauczyciel prosi uczniów, żeby odsłuchali drugiego audiobooka. Następnie inicjuje dyskusję na temat: *Jaka według Epikura płynie korzyść z filozofowania? Czy zgadzasz się z twierdzeniem, że filozofia może obronić nas przed strachem przed przyszłością?*

Faza podsumowująca:

1. W ramach podsumowania uczniowie wykonują ćwiczenie *Postaraj się stworzyć własne farmakony przeciwko lękom*.
2. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. Wspólnie z uczniami poddaje refleksji proces dydaktyczny: czego się uczniowie nauczyli, czy osiągnęli założone cele?
3. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują polecenie: *Zastanów się, w jaki jeszcze sposób współczesne ruchy minimalistyczne przypominają filozofię epikurejską. Zanotuj swoje przemyślenia.*

Materiały pomocnicze:

- Pawłowski K., *Etyka Epikura: epikurejska terapia etyczna*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie” 2007, nr 2, s. 135-149.
- Szawłoga K., *Ewangelia Epikura wobec cierpienia*, w: *Człowiek wobec cierpienia*, red. Artur Fabiś, Leokadia Wiatrowska, Zygmunt Pucko, Warszawa 2016, s. 214-221.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediu:

- Uczniowie zapoznają się z multimediami w sekcji „Audiobook” i przygotowują do niego pytania. Następnie zadają je sobie nawzajem, sprawdzając stopień przyswojenia jego treści.